

SADRŽAJ

Uvod: život i forma na evropskoj pozornici političkog	9
1. Priča o političkom	57
2. Rođenje i smrt Boginje Razuma	135
3. Pravnika u vremenu čuda	177
4. U Makijavelijevom teatru	239
5. Diktatura i pukotina	279
6. O zalutalom životu i odbegloj formi	311
7. Priča o slobodi i poretku	367
Literatura	405
Indeks imena	421
Reč zahvalnosti	429
Beleška o autoru	433

Uvod

ŽIVOT I FORMA NA EVROPSKOJ POZORNICI POLITIČKOG

Pretpostavimo da je istina – žena, šta onda? Zar nije opravdana sumnja kako su se svi filozofi – ukoliko su bili dogmatički – slabo razumevali u žene, kako su jezovita ozbiljnost i nezgrapna nametljivost – s kojom su oni dosad obično pristupali istini – bile nepodesna i nezgodna sredstva za osvajanje upravo ženskog srca? Izvesno je da se istina nije dala osvojiti; i danas – snuždena i obeshrabrena držanja – tu stoji svaka vrsta dogmatike. (Niče 2003: 9).

Politička misao na šinama

Ovo je studija o odnosu života i forme na pozornici političkog. Život ne može bez forme. Kada je pronađe, ona ga umiri izvesnošću, zauzda ono rušilačko u njemu. Ali čim je uspostavljena, forma počinje da sputava želje, zapitanost i stvaralaštvo. Neutažena žeđ za novim i neisprobanim raste. Nakon decenija ili vekova, nekadašnja razumna mera dopuštenog pretvara se u zatvorske rešetke. Otupelost postaje uslov očuvanja poretka. Ali život se u nekom času uvek probudi. Poliven hladnom vodom nabujale reke istorije, bezglavo kreće u potragu za novim okvirom zajedništva. Kriza. Tada sve ponovo kreće iz početka. To je problem političkog.

Političko nije isto što i politika. Politika (ital. *la politica*, engl. *politics*, nem. *die Politik*, fr. *la politique*), odnosi se na borbu za osvajanje i očuvanje vlasti

prema zajedničkim pravilima, o kojima postoji prethodna saglasnost članova zajednice. Politika pretpostavlja postojanje reda, normalnosti, ustanova i procedura za donošenje odluka. Političko (ital. *Il politico*, engl. *the political*, nem. *das Politische*, fr. *le politique*) pak jeste ono što stvara i održava poredak. Ali političko je i ono što se poretku ruga, što mu preti, protiv njega se buni i na kraju ga ruši. Logička protivurečnost koja svoj smisao zadobija samo u konkretnoj istorijskoj situaciji. Tragični nesporazum koji ne razrešava skrupulozni naučnik preciznom definicijom. Postoji samo pustolovina *odgonetanja* političkog koja traje od starih Grka i nikada se ne završava. I mi ćemo se u nju upustiti. Ali ne baš sasvim sami. Odgonetanje podrazumeva razgovor sa klasicima. U zavisnosti od uzburkanosti epoha u kojima su živeli, neki od njih stavljali su naglasak na slobodu, drugi na poredak. Sudbina uvida i slika koje su ostavili svetu zavisila je od istorije i potonjih tumača. Dešavalo se da nakon dugih perioda stabilnosti i blagostanja ulenjena teorijska misao zarobi život njihovog dela. Okoštala, prevaziđena forma tumačenja, koja zaustavlja istorijsko putovanje mišljenja o republici, monarhiji, tiraniji, demokratiji i anarhiji. Rečenice velikih mislilaca politike pretvaraju se tada u muzejske eksponate. Život se pred njima načas zaustavi, ali samo kako bi se sćućšan i nemoćan divio mudrosti velikana minulih stoleća. Čitalac u susretu sa Makijavelijevim (Niccolò Machiavelli) *Vladaocem* kao turista pred Mikelandelovim (Michelangelo di Lodovico Buonarroti) *Davidom* u Akademiji ili Botičelijevim (Sandro Botticelli) *Rađanjem proleća* u Galeriji Ufici. Potom otputuje dalje ne uspevajući da poveže ono što ga je u knjizi oduševilo sa životnom zbrkom koja ga po izlasku iz muzeja čeka.

To je slučaj u današnjoj Evropi. Zaćutali klasici. Ćekaju tumaće koji oslobađaju zatoćeni život spisa koje su ostavili svetu. Prihvatamo izazov. Da zajedno sa Sokratom, Aristotelom, Ciceronom, Karlom Šmitom (Carl Schmitt) i mnogim drugima mislimo o problemu političkog vremena u kojem živimo. Da njihove priće isprićamo jezikom našeg doba. Da ih prenesemo smelim revolucionarima ili konzervativnim ćuvarima uzdrmanog reda. To nam je osnovna namera. Ali ona podrazumeva i smeštanje oslobođenog života u novu formu pripovedanja o problemima odnosa pojedinca i poretka, države i društva, slobode i vlasti. Kako pisati o političkom? Uvod je posvećen tom pitanju. Ali i sam uvod je prića. Odaćle treba da poćne? Svaka prića o političkom zapoćinje u konkretnoj situaciji egzistencijalne krize. To bi mogla biti Platonova Atina, Makijavelijeva Firenca, Šmitova Vajmarska Nemaćka. Naša poćinje u ćasu kada je istorijska stvarnost ogolila uzaludnost nastojanja razuma da rasvetli tajnu zajednićkog ćivljenja ljudi. Na prelazu smo iz XIX u XX vek.